

Leelo Tungal

Varesele valu

NOORSOOJUTUSTUS

Korrektuuri lugenud Priit Põhjala
Kujundanud Virge Ilves

Esitrükk: Avita, 2002

© Leelo Tungal ja kirjastus Tänapäev, 2022

ISBN 978-9916-17-179-0

Trükitud AS-i Pakett trükikojas

S eal pilvitult sinises taevas, kus varesed oma kummaliisi tiivatantse tantsisid, oleksid Iisi meelest pidanud lendlema hoopis pääsukesed. Suitsupääsukesed – mustade teravaotsaliste tiibade ja valgete kurgualustega rahvuslinnud, kelle lend on noble ja kes on muusikalembesed nagu biitel Paul McCartney... Siis, kui mehed ja poisikesed – nagu seda isa tollal oli – kandsid liibuva kraega valgeid džempreid, mida nimetati palloniteks, ning laulsid romantilise häälega: „*Yesterday all my troubles seemed so far away...*“ The Beatles oli isa lemmikbänd, kellest ta pidas lugu poisipõlvest peale – elu lõpuni. Või tegelikult selle hetkeni, mil ta muutus isa sarnaseks vahakujuks, kes lamas hallis kirstus ega teinud kuulmagi neid sel päeval kümnetes variatsioonides korratud kurbusega segatud kiidusõnu ausale ja kindlale eesti mehele Andres Pärnale. Vahakujul oli isa kandilisevõitu, väikese lohukesega lõug, kõrva äärest veidi hallinevad laines juuksed, pisut muigel suunurgad,

tihedad tugevad kulmud – jah, k õ i k oli selline nagu isal, ainult et liikumatu, kahvatu, elusädemeta. Iisi oli rabatud nende inimeste hulgast, kes ütlesid end olevat isa sõbrad, töö- ja võitluskaaslased; nägupidi tundis tüdruk neist küll vaid paari-kolme... Aga viimasel ajal kohtus ta ju isaga ka väga harva, ja enamasti ikka kas isa või omaenda kodus. Siiski, siiski: miks siis keegi neist lugematutest sõpradest ei olnud isale toeks, ei aidanud tal muremõtetest üle saada? Iisi heitis süüdistava pilgu onu Tooma poole: kui tihti oli isa aidanud ja usaldanud Toomast, kes vahepeal, kui tal polnud kusagile minna, oli nädalate kaupa nende juures kostil ja öömajal! Ja nüüd... Tegelikult nägi Toomas Tarm nüüdki välja rohkem abivajaja kui aitajana: silmade all olid tal tumedad „pelmeenid“ ja näonahk paistis leemendav ja lõtv. Joomisest või kurbusest? Küllap mõlemast. Kes teda nüüd enam viitsib ära kuulata, kes talle enam laenab raha, millest on juba ette teada, et seda kunagi niikuinii tagasi ei saa?!

Ja isa soomlasest sõber Pekka, kellele meeldis ennast naljatamisi tutvustada: „*Pekka, ammattilta Poder, se poro, Andres Pärnin kotisuomalainen!*“ ja kes rõhutas alatasa, et kuigi ta viimasel ajal äriasjus on rohkem Tallinnas kui Porvoos, pole tal mõtetki eesti keelt selgeks õppida, kuna ta südamesõber Andres mõistab oma „kodusoomlast“ alati *puhumattakaan*. Miks ei toetanud ta isa sel raskel ajal? Kes

teda nüüd enam mõistab ja aitab siin Tallinnas, kus praegu soomlasi vaadatakse enamasti kui Kadaka turult margariini ja õlut kokku ostvaid „põtru“?

„Aga minuga on ju samad lood,“ löikas terav valu äkki Iisi mõtteisse. „M i n u l pole samuti enam kedagi, kes mind ära kuulaks, mulle nõu annaks või rahahädas toetaks... Kui just ema meelt ei muuda ja siia tagasi ei tule... Vaevalt küll – kui ta ei leidnud võimalust isegi isa matustele sõita...“

Tüdruk laskis veel kord otsival pilgul üle matuseliste käia. Ei, ema ei olnud nende seas. Kuigi ema kordas alailma, et tema ja Andrese lahkumine oli maailma kõige rahumeelsem ja intelligentsem abielulahutus, kuigi ta kinnitas tütrele, et „omal viisil“ hoiab ta isa tänini, siis lennukipileti ostmiseks ja paari päeva võtmiseks seda hoidmist nähtavasti siiski ei jagunud... Küllap proovib ta praegu rahumeeli oma teatrigarderoobis uusi balletikingi: *O, really pretty!* või imetleb trükilõhnalist kavalehte, millel inglispäraste nimede vahel ilutseb ka tema oma: Marge Pärn – oo ei, Marge Mannoff. Et kindlamalt laval püsida, otsustas ema tagasi võtta oma neiupõlvenime, asendas ainult *v* kahe *f*-iga, see pidi mõjuma venepäraselt, ja „vene ballett on ju üle ilma tuntud ning tunnustatud“...

Solvumislained löid jälle Iisi pea kohal kokku. Jah, nad olid emaga vaielnud ja tülitsenud, nutnud nii üheskoos kui ka kumbki oma nurgas, kuid hingepõhjas armastas ta ema

iga hetk, armastas ja imetles tema sära ja kõrgelennulisust. Mitte ühelgi tuttaval tüdrukul polnud sellist ema kui Iisil. Kõik teised emad olid justkui loodud ainult selleks, et valvata, kas tütaridel on ikka varakevadel müts peas ja sall kaelas, ning kuigi mammad ise alailma pidasid mingeid dieete, üritasid nad kõigest jõust oma tütreid paksuks sööta. Iisi ema ei kandnud ise talv läbi mütsi ega toonud ka kõige vaesematel aegadel mingeid saiu või pudruvärke koju: kui oli valida, kas osta kilo mannat või kaks banaani, siis pistis ta kotti enesestmõistetava kergusega banaanid... Aga kui emal tekkis isu toekama suutäie järele, ei vaevunud ta mingeid kaloreid lugema, vaid säristas rasvas pruuniks pannisuurused lihatükid, mõnikord aga kuulutas: „Ah, täna on mul sihuke tolmuimeja tunne, et peaks vist minema rämpstoitu sööma. Iisi, kas sa viitsid topelthamburgerite järele lipata või tellime hoopis pitsataks?“ Kord tehti nii, kord naa – kuidas aga tuju tuli. See meenutas lastelaulu, mida emale meeldis korrata: „Oraval on tore ema, ronimist ei keela tema. Tema keelata ei saa – tema ronib ise ka.“

Juba viis aastat „ronisid“ nad kumbki omaette: ema välismaal ja Iisi siin, Tallinnas. Mõnikord tundus üksindus Iisile talumatuna, eriti pärast seda, kui isa uuesti abiellus ja ta uus naine Katrin andis nii otseselt kui ka kaudselt mõista, et Iisi teeb oma juuresolekuga neile ainult tüli. Kuid siis tuli jälle emalt mingi lohutav saadetus: kiri, raamatuke või naljakas

postkaart „Kallis Iisi, *take it easy!*“ ning iga paari-kolme kuu tagant leidis ema ikka aega koju tulla. Ta ruttas kohale kohe, kui sai teada, et tütrele on gripp kallal, ja sellise rabinaga, et oli isegi kosmeetikakoti maha unustanud ja see oli tema jaoks sama mis lühinägelikul prillideta minek raamatukokku! Aga nüüd, kus Iisi teda nii väga, lausa valusasti vajas, ei paistnud ema temast üldse hoolivat!

Polnud ometi võimalik, et Katrin luiskas, kui ütles, et saatis emale telegrammi – aadressi oli ta leidnud isa märkmikust... Iisi otsustas pärast matuseid Katrinit pinnida, ja kui ta tõesti valetas, siis hoidku alt!

Miks küll ema ei tulnud? Kui äkki temagi... Iisi laup tõmbus hirmust higiseks. Ei, hullumeelseid mõtteid ei tohi ligi lasta! Tüdruku käsi puudutas mantlitaskust taskurätti otsides paberilehte. Isa kiri!

Aga võib-olla peitus vastus just selles kirjas? Siin, kalmistul, ei sobinud kirja lugema hakata, kuid kui ta jääb üksi, loeb ta selle kohe läbi ja saab kõik teada. Iisil hakkas piinlik, kui talle meenus, kuidas ta oli isa surmast teada saades tormanud Katrinile peaaegu kallale, nõudes isa kirja oma kätte.

„Missugust kirja?“ kohkus Katrin.

„Isa kirja! Kuhu sa selle panid? Ta p i d i mulle kirja jätma, see on päris kindel!“ karjus Iisi.

„Sa ju nägid seda kirja, mis Andres oma kirjutuslauale oli jätnud: „Andke mulle andeks, aga ma ei suuda enam.“

See on ainus lahendus.“ Kas sa arvad, et see oli a i n u l t sinule määratud? Ära unusta, Iisi, et su isal on... oli o m a perekond, kelle ees olid tal omad kohustused!“ lausus Katrin kõrgilt.

„O m a perekond!“ põlastas Iisi. „Oma perekond, kes ta surma ajas! Aga ma tean, et isa ei saanud teisiti teha. Ta p i d i jätma kirja just nimelt minule... ja emale, sest et... sest et ta armastas meid, jah, armastas! Sa oled meie peale kade, kogu aeg oled armukade olnud, sest et... sest et teil oli sihuke mõistuseabielu, armastusest ja tõelisest õnnest ei saanud siin juttugi olla, seda taipas ju iga beebi! Sinusugust krõnksu ei saagi keegi armas...“

„Meie majas on lein,“ katkestas Katrin kuivalt ja tõsiselt tüdrukude sõnadevoolu. „Meie majas ei karjuta. Kui sa mind ei usu, siis palun, mine vaata oma isa töötuppa. Võib-olla leiad sealt midagi, mis minul kahe silma vahele jäi. Andrese märkmik on kirjutuslaual, sealt otsisin sinu ema aadressi, et talle telegrammi saata. Nii et sa ei saa mind süüdistada, et oleksin Andrese l a h u t a t u d naist kuidagi eemale tõrjunud. Minu mees oli täiskasvanud inimene, mitte mingi poisike, kelle eest oleksin mina pidanud otsuseid tegema. Ja sa tead ju väga hästi, et lahutuse algatas sinu ema, mitte Andres...“

Iisi ei jäänud naise eneseõigustusi kuulama – teda oli alati ärritanud Katrini oskus kõnelda nagu mõni õpetaja, kuid nüüd ajas teise kaalutletud ja korrektne kõne

tüdrukut lausa vihale. Ta tormas isa tuppa ja soris põhjalikult järjepannu läbi kõik kirjutuslaua sahtlid: kõigepealt suure ja seejärel ka väikesed külgmised laekad. Isa asjade hulgas pidi olema mingi sõnum, milles ta teada andis, miks ta seda tegi, miks... Joonised, ametikirjad, vanad märkmikud, mingid aruannete ja protokollide kaustad... Mõned plastmassist ja puust tehtud paberinoad, mida kasutati viimati teab mis ajal, ilmselt enne Iisi sündimist... Nimekaardialbumid, karbike isa enda visiitkaartidega – nii sellest ajast pärinevad, kui ta veel oli kõrgkooli õppejõud ja tehase peainsener, kui ka viimatised, aktsiaseltsi aseesimehe omad... Joonlauad, konstruktoripliatsite ja sirklite karbid – ainuüksi sihuke insenerikraam, mis ei paku huvi kellelegi peale selle omaniku. Ainuke saak, mida Iisi pidas kaasavõtmise vääriliseks, oli alumisest sahtlist leitud väike fotokarp ja mõned kummipaelaga kimpu pandud vanad kirjad, millele isa nimi ja aadress olid kirjutatud ema käekirjaga. Ka laual lebava kalendermärkmiku soris Iisi läbi, leidmata ainsatki rida, mis võinuks olla temale määratud: võõrad nimed, aadressid, telefoninumbrid. Mõned lehed olid kärinal välja tõmmatud, nagu vajanuks isa mingil hetkel kiiresti kirjutuspaberit, aga sellistele poleks ta kindlasti mitte oma viimast sõnumit Iisi jaoks kirjutanud... Pruun papist prügikast laua all oli täiesti tühi.